

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) พ.ศ. 2541 สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงาน วิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังเสนอตามลำดับหัวข้อดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยบูรพา
2. ประวัติความเป็นมาของภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
3. ความหมายและองค์ประกอบของหลักสูตร
4. การพัฒนาหลักสูตร
5. ความหมายของการประเมินหลักสูตร
6. รูปแบบการประเมินหลักสูตร
7. หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร

ประวัติความเป็นมาของมหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยบูรพามีประวัติความเป็นมาดังนี้ (มหาวิทยาลัยบูรพา, 2545, หน้า 5)
มหาวิทยาลัยบูรพาดั้งอยู่ ณ เลขที่ 169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 638 ไร่ 2 งาน 35 ตารางวา เป็นมหาวิทยาลัยประจำภาคตะวันออก ได้รับการยกฐานะจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางแสน โดยมีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2533 ในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 3533 ความเป็นมาก่อนที่จะก่อตั้งได้เริ่มในปี พ.ศ. 2492 โดยมีการจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ณ. ซอยประสานมิตร อำเภอพระ โขนง จังหวัดพระนคร ต่อมาในปี พ.ศ. 2497 ได้รับการยกฐานะ เป็นวิทยาลัยวิชาการศึกษา ชื่อว่า “วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร” ในปี พ.ศ. 2498 ได้ขยาย วิทยาเขตออกไปอีก 2 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวันและวิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน วันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2498 วิทยาลัยการศึกษาประสานมิตรได้ขยายวิทยาเขตมายัง จังหวัดชลบุรี โดยใช้ชื่อว่า วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน ซึ่งชาววิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสนถือว่า

วันที่ 8 กรกฎาคม หรือเรียกว่า “เปิดกรกฎ” ของทุกปีเป็นวันคล้ายวันสถาปนามหาวิทยาลัยจัดเป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศที่ตั้งอยู่ส่วนภูมิภาค ในเบื้องต้นมีการเปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาตรีทางด้านการศึกษเป็นหลักสูตร 4 ปี ผู้เรียนสำเร็จตามหลักสูตรได้รับปริญญาการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) ต่อมาในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2499 ได้รับโอน โรงเรียนพิบูลบำเพ็ญ ตำบลแสนสุข จังหวัดชลบุรี เพื่อปรับปรุงให้เป็นโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยโดยใช้ชื่อโรงเรียนใหม่ว่า โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” วิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน ในปี พ.ศ. 2501 บัณฑิตรุ่นแรก จำนวน 35 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2505 ได้เปิดรับนักศึกษานุศุลภายนอกผู้มีวุฒิ ป.ม. หรือ พ.ม. หรือ อ.กศ. ป.กศ.สูง หรือเทียบเท่าเข้าศึกษาภาคสมทบในหลักสูตร การศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) ในปี พ.ศ. 2512 ได้รับการจัดตั้งพิพิธภัณฑสัตว์และสถานเลี้ยงสัตว์น้ำเค็มขึ้นและเปิดให้นักเรียน นิสิต นักศึกษาและประชาชนทั่วไปเข้าชมเป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2515 กรมสามัญศึกษาได้โอนอาคารเรียน ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ของวิทยาลัยบางแสนให้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยาลัยวิชาการศึกษา

ในวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2517 วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน ได้รับการเปลี่ยนฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดังนั้นวิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน จึงมีฐานะเป็น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางแสนซึ่งเป็นวิทยาเขตหนึ่งของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และได้มีการปรับปรุงกิจการดำเนินการของมหาวิทยาลัยขึ้นตามลำดับ

ในปี พ.ศ. 2521รับนิสิตเข้าศึกษาระดับปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการบริหารการศึกษาเป็นรุ่นแรก และมีการจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตบางแสนขึ้น

ในปี พ.ศ. 2531 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติให้ยกฐานะมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาลัยเขตบางแสน เป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศ ต่อมาในปี พ.ศ. 2532 คณะรัฐมนตรีรับหลักการร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย สถาผู้แทนราษฎรได้ประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา ลงมติรับหลักการและส่งให้คณะกรรมการการศึกษาสภาผู้แทนราษฎรดำเนินการจนกระทั่งในวันที่ 29 กรกฎาคม 2533 จึงได้รับการยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยบูรพา โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 107 ตอนที่ 1313 ซึ่งพระราชบัญญัติว่า “พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2533” ให้มีผลบังคับใช้ในวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2533

ประวัติความเป็นมาของภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2534 หลังจากได้มีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. 2533 ซึ่งยกฐานะมาจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน

แล้ว คณะศึกษาศาสตร์ มีประวัติความเป็นมายาวนานก่อนที่จะได้รับการจัดตั้งให้เป็นคณะอย่างเป็นทางการดังนี้

พ.ศ. 2492 กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ณ ซอยประสานมิตร อำเภอพระโขนง จังหวัดพระนคร

พ.ศ. 2497 โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ซอยประสานมิตร ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นวิทยาลัยการศึกษาชื่อว่า วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร

พ.ศ. 2498 วิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้ขยายวิทยาเขตออกไปอีก 2 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ปทุมวัน และวิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน สำหรับวิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศไทยที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาคที่เปิดสอนถึงระดับปริญญา โดยในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2498 นิติกรุ่นแรกเดินทางมาเรียน ณ วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน

พ.ศ. 2499 ได้มีการประสาทปริญญาบัตรและอนุมัติปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร รุ่น 2 ณ วิทยาเขตบางแสน โดยมี ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ประสาทปริญญาบัตร เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2499 เพื่อเป็นเกียรติแก่วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน ซึ่งเปิดใหม่ในภูมิภาค และวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2499 กรมสามัญศึกษาได้โอนโรงเรียนพินุลบำเพ็ญ ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ให้แก่วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน เพื่อปรับปรุงให้เป็นโรงเรียนสาธิตของวิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน

พ.ศ. 2515 กรมสามัญศึกษาโอนอาคารเรียน ที่ดิน และสิ่งก่อสร้างของวิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน ให้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยาลัยการศึกษา บางแสน

พ.ศ. 2517 ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาลัยวิชาการศึกษาได้รับการเปลี่ยนฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2517 วิทยาลัยวิชาการศึกษา บางแสน จึงมีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางแสน ไปด้วยและได้จัดตั้งภาควิชา จำนวน 6 ภาควิชา คือ

1. ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
2. ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาพิเศษ
3. ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา
4. ภาควิชาบริหารการศึกษา
5. ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา
6. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

พ.ศ. 2519 ภาควิชาบริหารการศึกษา ก่อตั้งขึ้นเป็นภาควิชาหนึ่งของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เปิดสอนวิชาโทบริหารการศึกษา ให้กับนิสิตปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์

พ.ศ. 2523 เปิดสอนระดับปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการศึกษา

พ.ศ. 2533 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางแสน ได้รับการยกฐานะเป็น มหาวิทยาลัยบูรพา เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2533

วัตถุประสงค์ของภาควิชาบริหารการศึกษา ระดับการศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาให้ผู้เข้ามารับการศึกษา ได้ออกไปทำหน้าที่ ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่น โดยอาศัยความรู้ที่ได้รับมาอย่างเต็มที่ ภาควิชาบริหารการศึกษา จึงได้ กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อที่จะพัฒนาผู้ที่เข้ามารับการศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ในด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้คือ

1. ผลิตมหาบัณฑิตให้เป็นผู้พร้อมในคุณสมบัติในระดับสากล

1.1 เป็นนักบริหารทางด้านวิชาการศึกษาที่ดีมีความรู้ความสามารถก่อให้เกิด ประโยชน์แก่การดำรงชีวิตและสังคม

1.2 เป็นคนดี มีโลกทัศน์ที่ดีและกว้างไกล ยึดมั่นในหลักการและเหตุผลและมี คุณธรรม มีบุคลิกภาพ ทัศนคติ ค่านิยมที่ดีตามแบบอย่างของวัฒนธรรมไทย และเป็นพลเมืองดี

2. ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน พัฒนาวิชาชีพและพัฒนาสังคม

3. บริการวิชาการแก่สังคม เพื่อประโยชน์และเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ บนพื้นฐานแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่นและสากล

4. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ

หน้าที่ความรับผิดชอบของภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ แต่ละหน่วยงาน นั้นจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ต้องมีเป้าหมายที่แน่นอนว่าจะต้องทำอะไรถึงจะสำเร็จตามเป้าหมาย ที่ได้วางไว้ ทั้งนี้จะต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างประกอบเข้าด้วยกันถึงจะสำเร็จ ทางภาควิชาบริหาร การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์จึงกำหนดหน้าที่รับผิดชอบไว้ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา ให้มีคุณภาพทั้งทางด้าน วิชาการ คุณธรรมและความเป็นผู้นำในสังคม

2. ดำเนินการวิจัย เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการตลอดจนให้การปรึกษาด้านการวิจัย รวมทั้งพัฒนาองค์ความรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ให้บริการวิชาการแก่สังคม โดยส่งเสริมและสนับสนุนคณาจารย์ภายในคณะได้ให้ บริการวิชาการแก่สังคมในลักษณะต่าง ๆ พร้อมทั้งขยายขอบเขตการบริการทางด้านการศึกษาโดย บิดหลักการจัดการศึกษา การวิจัยและความต้องการของชุมชน

4. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ พร้อมทั้งส่งเสริมความมีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงามแก่นักศึกษา ตลอดจนเป็นผู้ดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ความหมายและองค์ประกอบของหลักสูตร

การจัดการศึกษาในประเทศใดก็ตามจะไม่สำเร็จลุล่วงไปตามที่กำหนดไว้ ถ้าไม่มีหลักสูตรเป็นโครงการและเป็นแนวทางในการให้การศึกษา การให้การศึกษาหมายถึง การให้วิชาความรู้ การถ่ายทอดวัฒนธรรม การปลูกฝังทัศนคติและค่านิยม และการเสริมสร้างความเจริญเติบโตและสมบูรณ์ทางกาย หรืออีกนัยหนึ่งการให้การศึกษาคือ การพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้านเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้

ความหมายของหลักสูตร นักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า “หลักสูตร” ไว้หลายทัศนะด้วยกันเช่น

กู๊ด (Good, 1998, p.151) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนวางแผนจัดให้แก่ผู้เรียน

ทาบามา (Taba, 1997, p. 18) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนและครูผู้สอนจัดขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้

ฟีนิกซ์ (Phenix, 1997, p. 11) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง ความรู้ทั้งหมดที่มาจากหลักวิชาที่ระบบการศึกษากำหนดแนวทางไว้ให้ การเรียนการสอนที่สนองต่อจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ควรเน้นกระบวนการสอนแบบสืบสวนสอบสวน เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้แจ้งเห็นจริงในเนื้อหาความรู้ต่าง ๆ อันจะทำให้ความรู้ลึกซึ้งไปกว่าความรู้ด้านต่าง ๆ นั้น ประกอบด้วยเนื้อหาวิชาใดบ้าง

สุมิตร ฤณกร (2544, หน้า 5) ให้ความหมายว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการการให้การศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้

สิริพร บุญญนันต์ (2544, หน้า 124) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง ประสบการณ์ทั้งมวลที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนหลักสูตร ซึ่งหมายถึงทั้งส่วนที่เป็นข้อกำหนดรายการสอนและส่วนที่เป็นกระบวนการทั้งปวงเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามข้อกำหนดนั้น

พนัส หันนาสินทร์ (2545, หน้า 187) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง ข้อกำหนดแผนการเรียนการสอนอันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อนำไปสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

ธำรง บัวศรี (2543, หน้า 73) ให้ทัศนะเกี่ยวกับหลักสูตรว่า ตามแนวคิดใหม่ หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทางการศึกษาที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้เด็กได้รับการฝึกฝนอบรมต่าง ๆ

อย่างดีที่สุด จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของตนอย่างมีความสุข สามารถประกอบอาชีพได้ตามปรารถนา

แซส (Zais, 1999, p. 45) กล่าวว่า หลักสูตร มีความหมายอย่างกว้าง ๆ อยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก หลักสูตรคือ เครื่องมือชี้ทางให้เห็นแผนการศึกษาของผู้เรียน และประการที่สอง หลักสูตรคือ เครื่องมือชี้ขอบข่ายของการศึกษา

จากความหมายของหลักสูตร ตามแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลกิจกรรม และโครงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครูผู้สอน สามารถยึดเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามหลักสูตรและบรรลุตามความมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้ โดยที่ผู้เรียนได้พัฒนาทั้งด้านวิชาการ และลักษณะนิสัยอื่น ๆ เพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขเพื่อสนองความต้องการของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เป็นต้น

องค์ประกอบของหลักสูตร นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ไว้หลายประการ เช่น

กมล สดประเสริฐ (2544, หน้า 23) กล่าวว่า หลักสูตรมีส่วนประกอบ 3 ส่วน ได้แก่

1. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. กิจกรรมด้านการสอน
3. งานประเมินผล

พนัส หันนาคินทร์ (2545, หน้า 193) กล่าวว่า หลักสูตรที่จัดดำเนินการขึ้นควรมีองค์ประกอบดังนี้

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. เนื้อหาหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้

โกสินทร์ รังสยาพันธ์ (2545, หน้า 63) ได้กำหนดองค์ประกอบและกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรประกอบด้วย

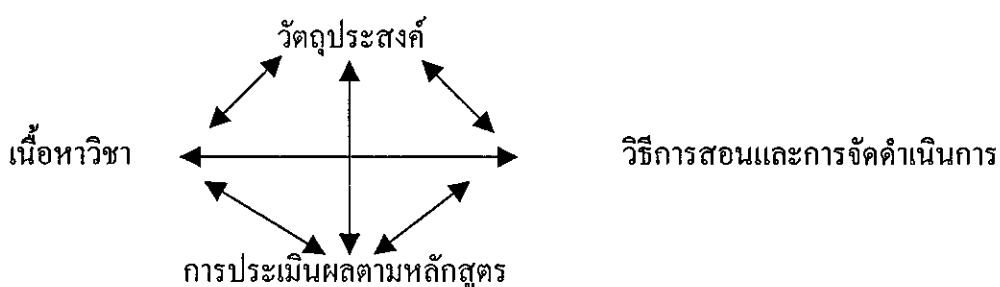
1. วัตถุประสงค์ หมายถึง วัตถุประสงค์ของหลักสูตรและวัตถุประสงค์ของวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร
2. เนื้อหาวิชา
3. วิธีการสอนและการจัดดำเนินการ
4. การประเมินผลตามหลักสูตร

ทาบา (Taba, 1997, p. 424) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร

2. การจัดเนื้อหาวิชา
3. กิจกรรมการเรียนการสอนและการนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลและการวัดผล

จากความเห็นเหล่านี้สรุปได้ หลักสูตรควรประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 4 ประการ จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กันดังนี้

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน

กรมวิชาการ (2543, หน้า 165) ได้กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 8 ประการ คือ

1. จุดหมาย
2. หลักการ
3. โครงสร้าง
4. จุดประสงค์
5. เนื้อหารายวิชา
6. สื่อการเรียน
7. วิธีสอน
8. การประเมินผล

จากความคิดเห็นเหล่านี้พอสรุปได้ว่า หลักสูตรควรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. โครงสร้างของหลักสูตร
3. เนื้อหาวิชา
4. การนำหลักสูตรไปใช้
5. การประเมินผล

การพัฒนาหลักสูตร

ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนา (Development) มีความหมาย 2 ลักษณะ คือ การทำให้ดีขึ้นและการทำให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้น ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) จึงมีความหมายครอบคลุมถึงการทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นหรืออาจจะหมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่ โดยไม่ต้องมีหลักสูตรเก่าเป็นพื้นฐานก็ได้

การพัฒนาหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นการสร้าง การปรับปรุงหรือการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร ก็ตาม วิชัย วงษ์ใหม่ (2545ก, หน้า 8-10) ให้ข้อคิดเห็นว่า กระบวนการเหล่านี้จะมีความแตกต่างกัน ในแง่ขอบเขตเท่านั้น ส่วนรายละเอียดและวิธีดำเนินการมีลักษณะทำนองเดียวกัน โดยพัฒนา หลักสูตรทุก ๆ แบบย่อมมีผลกระทบต่อองค์ประกอบด้านใดด้านหนึ่งหรือทั้ง 4 ด้านของหลักสูตร ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์
2. เนื้อหาวิชาและประสบการณ์
3. วิธีสอน
4. วิธีการประเมินผล

สาเหตุที่ต้องมีการพัฒนาหลักสูตร สาเหตุที่ต้องการพัฒนาหลักสูตรนั้น มีดังต่อไปนี้

1. สภาพสังคมเปลี่ยน ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิต มนุษย์มากขึ้น จำนวนพลเมืองก็เพิ่มทำให้เกิดปัญหาการอยู่รอด
2. วัฒนธรรมเปลี่ยนไป วัฒนธรรมเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้นจึงต้อง มีการพัฒนาหลักสูตร เพื่อว่านักเรียนจะได้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยความผาสุก
3. ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม หลักสูตรจึงต้องเปลี่ยนเพื่อให้ทันกับ ความก้าวหน้าหน้านั้น
4. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
5. ประสิทธิภาพการศึกษาและการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป
6. ความก้าวหน้าทางจิตวิทยา

สรุปได้ว่า สาเหตุที่ต้องมีการพัฒนาหลักสูตรหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนั้น เนื่องจากว่าสภาพแวดล้อมและสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยเปลี่ยนไป จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนา หลักสูตรเพื่อให้ทันกับกาลเวลาและสภาพสังคมในปัจจุบันให้มากที่สุด

หลักการในการพัฒนาหลักสูตร การที่จะพัฒนาหลักสูตรให้เกิดผลดีนั้น ผู้สร้างหลักสูตร จำเป็นต้องมีหลักการในการปฏิบัติให้รอบคอบ ดังที่ แมคเคลลีย์ และเฮนเคลย์ (McCleary & Hencley, 1997, pp. 32-35) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า

1. หลักสูตรควรมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอนและเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติได้

2. การสร้างหลักสูตรควรมีระบบระเบียบ มีการเก็บสะสมเนื้อหาที่ควรเรียน นำมาปรับปรุงให้เข้ากับวัยของเด็ก

3. ครูควรมีบทบาทตัดสินใจเรื่องหลักสูตรรู้จักปรับปรุงหลักสูตรให้เข้ากับวัสดุอุปกรณ์วิธีสอน และรู้จักลำดับเนื้อหาวิชาที่ต้องการสอนก่อนหรือหลังด้วย

วัลลภ กันทรพย (2544, หน้า 19) ให้ข้อเสนอแนะว่า ในการพัฒนาหลักสูตร ผู้สร้างหลักสูตรควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

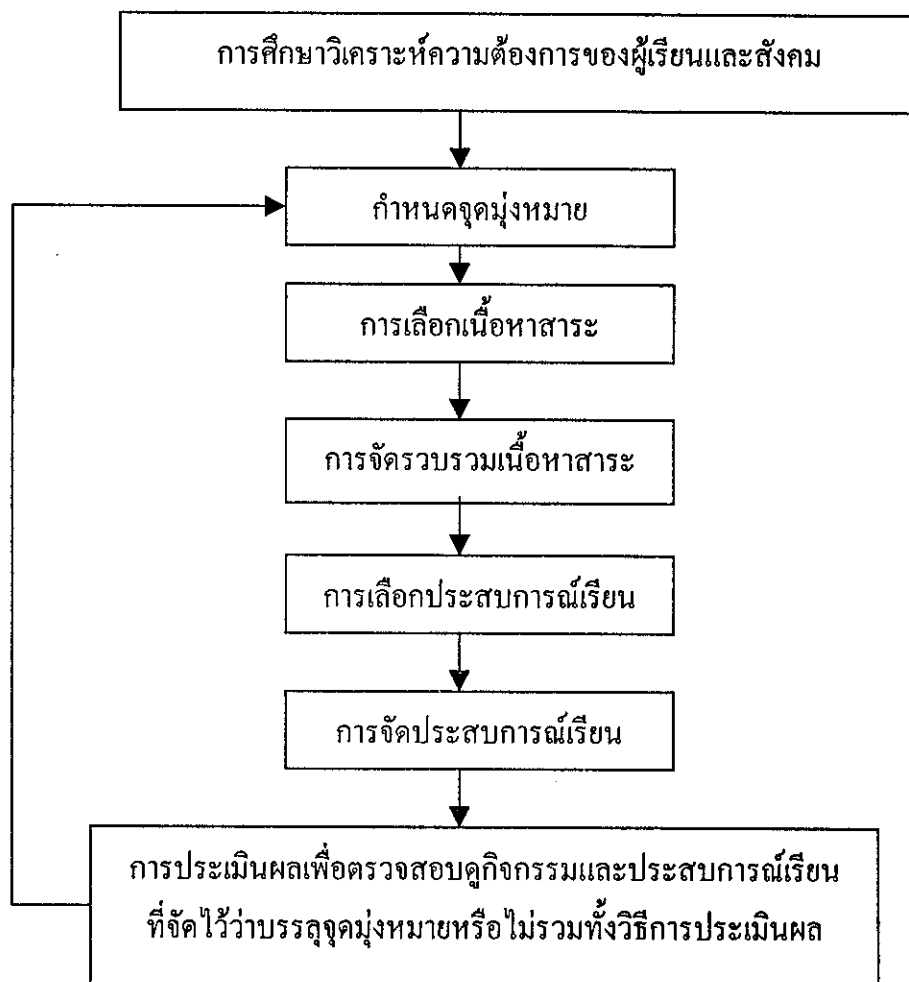
1. กระบวนการพัฒนาหลักสูตร เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครู
2. ในการพัฒนาหลักสูตร ควรให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมด้วย
3. ในการพัฒนาหลักสูตร ควรให้มีการสื่อสารอย่างคล่องตัว
4. ในการพัฒนาหลักสูตร ควรมีการประสานงานกันอย่างกว้างขวาง
5. ควรให้บุคคลต่างอาชีพได้เข้ามามีส่วนในการพัฒนาหลักสูตรด้วย
6. การนำหลักสูตรที่พัฒนาแล้วไปทดลองใช้เป็นสิ่งจำเป็นมาก
7. ผู้บริหารโรงเรียนหน้าที่ในการจัดเวลาและทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อช่วยทดลองหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba, 1997, p. 16) ได้แบ่งขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรออกเป็น 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. สำรวจให้ทราบความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม
2. ตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาตามที่สังคมต้องการ
3. คัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ที่ต้องการนำมาสอนเพื่อให้มีความรู้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของสังคม โดยพยายามคัดเลือกให้เรียนเฉพาะที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของสังคมโดยพยายามคัดเลือกให้เรียนเฉพาะที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งไว้
4. จัดระเบียบ จัดลำดับ แกะไขเนื้อหาวิชาความรู้ที่คัดเลือก
5. คัดเลือกประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งจะสร้างเนื้อหาให้สมบูรณ์ และที่ตรงกับวัตถุประสงค์ต่าง ๆ
6. จัดระเบียบ จัดลำดับ แกะไขปรับปรุงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะนำมาเสริมเนื้อหาวิชาความรู้

7. กำหนดว่าอะไรบ้าง เนื้อหาวิชาหรือประสบการณ์อะไรบ้างที่จะต้องประเมินผลว่าได้มีการเรียนรู้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด นอกจากนี้ต้องกำหนดว่าจะใช้วิธีประเมินผลอย่างไร มีอะไรที่จะนำมาช่วยในการประเมินผลบ้าง

ขั้นตอนทั้ง 7 ขั้นตอนของทาบา เขียนเป็นภาพได้ดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2545ข, หน้า 19)

ภาพที่ 3 ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรของทาบา

ความหมายของการประเมินหลักสูตร

โดยทั่วไปแล้วการประเมินหลักสูตรมักจะมีจุดมุ่งหมายอยู่เพียงอย่างเดียว คือ การพิจารณาคุณค่าหรือค่านิยม (Worth of Value) ของหลักสูตร แต่ผลของการประเมินหลักสูตรนั้นมีบทบาทที่สำคัญ ผู้นำจัดทำหลักสูตรจะต้องคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐาน แล้วนำมากำหนดจุดมุ่งหมาย มีการเลือกเนื้อหา และประสบการณ์การเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายนั้น ตลอดจนวิธีสอนให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา

กมล สดุดประเสริฐ (2544, หน้า 35-37) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรมีวิธีวัดได้หลายอย่าง อาทิเช่น การวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ซึ่งเป็นการวัดผลผลิต วัดวิธีสอน และวิธีดำเนินการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการวัดดำเนินงาน และวัดตัวโปรแกรม อุปกรณ์การสอน ตัวครู ซึ่งเป็นการวัดองค์ประกอบ

สุมิตร คุณากร (2544, หน้า 35-38) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง การหาคำตอบว่าหลักสูตรได้สัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในจุดหมายหรือไม่ เพียงใดและอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้การประเมินผลหลักสูตรกินขอบเขตกว้างขวางมาก หลักสูตรที่ไม่สัมฤทธิ์ผลอาจเป็นเพราะสาเหตุดังนี้ คือ ตั้งจุดหมายไว้สูงเกินไปเกินกว่าที่ผู้ปฏิบัติจะดำเนินการให้บรรลุผลตามนั้นได้ทุกประการ การเลือกเนื้อหาประสบการณ์ไม่สัมพันธ์กับจุดหมายครูสอนไม่เป็นหรือโรงเรียนขาดอุปกรณ์การสอน เป็นต้น

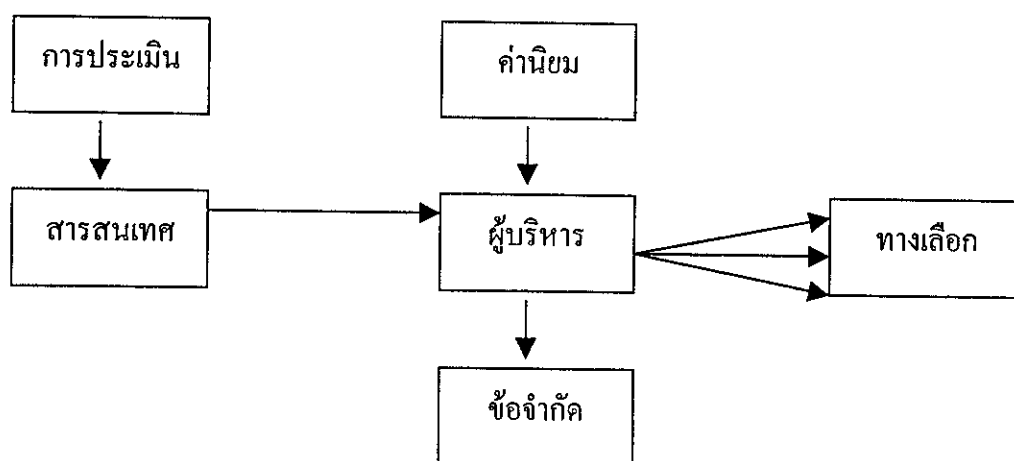
ทิสนา แคมมณี (2543, หน้า 239) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรอาจทำได้ 2 ระยะ คือ

1. เมื่อสร้างหลักสูตรเสร็จแล้ว ผู้สร้างควรประเมินผลหลักสูตรที่สร้างเสร็จลงไปนั้นว่าดีหรือไม่เพียงใด
2. หลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ระยะหนึ่งผู้สร้างหลักสูตร ควรประเมินดูว่าหลักสูตรที่ทดลองใช้ให้ผลเพียงไร เพื่อจะตัดสินใจว่า หลักสูตรนั้นควรใช้ต่อไปหรือไม่ หรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2545ก, หน้า 20) ความหมายของการประเมินผลหลักสูตร หมายถึง การพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาและสรุปว่าหลักสูตรที่พิจารณาขึ้นมานั้นมีคุณค่าอย่างไร มีคุณภาพดีหรือไม่เพียงใด บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ให้เหมาะสม

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2545, หน้า 54) กล่าวว่า การประเมินเป็นกระบวนการที่มุ่งตอบคำถาม How Good ดังนั้นการประเมินจึงมีความหมายไว้ 2 ประการคือ

1. การประเมิน หมายถึง การตัดสินใจคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
2. การประเมิน หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศ (Information) เพื่อช่วยในการตัดสินใจซึ่งแสดงได้ดังนี้

ภาพที่ 4 กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศเพื่อช่วยในการตัดสินใจ

และในการประเมินสิ่งใดก็ตามก็ต้องประกอบด้วยส่วนประกอบการ (Performance) ที่ได้จากการวัดกับการตัดสินใจคุณค่าของส่วนประกอบการนั้น โดยเปรียบเทียบส่วนประกอบการที่ได้จากการวัดกับเกณฑ์การประเมิน ซึ่งองค์ประกอบการประเมินจะเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

$$\text{การประเมิน} = \text{การวัด} + \text{การตัดสินใจ}$$

สันต์ ธรรมบำรุง (2545, หน้า 137) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการในการศึกษาส่วนประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ได้แก่ หลักสูตร วัตถุประสงค์ การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน วิธีการสอนและการวัดผล

เสริมศรี ไชยสร (2544, หน้า 19) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาตัดสินใจ ความคิด วิธีการ การวางแผน การออกแบบ และการใช้หลักสูตรว่า เหมาะสมดีมาน้อยเพียงใด เพื่อจะได้เปลี่ยนแปลงปรับปรุง หรือแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป

โชติ เพชรชื่น (2544, หน้า 5) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรมีความหมายหลายอย่างด้วยกันคือ

1. การวัดระดับการบรรลุวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของนักเรียน
2. การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติของนักเรียนกับมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้
3. การอธิบายและตัดสินใจหลักสูตร
4. การเลือกการเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้สำหรับตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร
5. การใช้ความรู้ความชำนาญ เพื่อตัดสินใจดำเนินการขณะที่กำลังใช้หลักสูตร
6. กระบวนการของการวิเคราะห์ การได้มาและการจัดเตรียมข้อมูลที่มีประโยชน์สำหรับ

ใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ

ผู้ที่ทำการประเมินหลักสูตร อาจเลือกความหมายใดความหมายหนึ่ง หรือเลือกหลาย ๆ ความหมายสำหรับการประเมินหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งก็ได้ ขึ้นอยู่กับขอบเขตของการประเมิน

อุทุมพร ทองอุไทย (2544, หน้า 49) ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรว่า หมายถึง การพิจารณาเปรียบเทียบ และตัดสิน เกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในระบบหลักสูตรว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีความสอดคล้องระหว่างมาตรฐาน ความมุ่งหวังและการปฏิบัติงานจริงเพียงใด หลักสูตรนั้นมีประสิทธิภาพเพียงใด มีผลกระทบอย่างไรทั้งนี้เพื่อที่จะนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ปรับปรุงหลักสูตรนั้นให้ดีขึ้น

จุดหมายของการประเมินหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2545ข, หน้า 149) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับจุดหมายของการประเมินผลหลักสูตรที่ปฏิบัติกันส่วนใหญ่มีอยู่ 2 ประการคือ

1. การประเมินผลเพื่อปรับปรุงหลักสูตร เป็นการประเมินผลในระหว่างปฏิบัติงาน พัฒนาหลักสูตรเพื่อที่จะใช้ผลจากประเมินนั้นในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร โดยมีการวัดผลเป็นระยะ ๆ ในระหว่างการทดลองใช้หลักสูตร แล้วนำผลจากการวัดมาประเมินว่าแต่ละตอนของหลักสูตรมีความเหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้เพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง

2. การประเมินผลเพื่อสรุปว่าหลักสูตรดีหรือไม่ สนองความต้องการของสังคมและผู้เรียนเพียงใด ควรใช้ต่อไปหรือยกเลิกทั้งหมดหรือบางส่วน

วัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตร

โชติ เพชรชื่น (2544, หน้า 3-6) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

1. เพื่อพิจารณาว่าโครงสร้างของหลักสูตร อันได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล มีความสอดคล้องระหว่างกันเพียงไรและโครงสร้างดังกล่าวนี้สอดคล้องกับปรัชญา แผนพัฒนา นโยบายของประเทศและความต้องการของสังคมเพียงไร ตลอดจนพิจารณาความเป็นไปได้ของโครงสร้างหลักสูตรดังกล่าวด้วย

2. เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรว่าสมควรนำไปใช้ดำเนินการต่อไปหรือไม่ มีข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง

3. เพื่อพิจารณาคุณภาพของผลผลิตของหลักสูตรว่ามีคุณลักษณะหรือมีคุณภาพตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ในหลักสูตรหรือไม่ และยังพิจารณาถึงผลกระทบหรือผลพลอยได้ที่เกิดอีกด้วย

ขอบเขตในการประเมินหลักสูตร

ศุุมิตร คุณากร (2544, หน้า 198-201) ได้กำหนดขอบเขตในการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ตัวหลักสูตร พิจารณาถึงการกำหนดความมุ่งหมายว่ามีความคลุมเครือ สมเหตุสมผล หรือยากแก่การปฏิบัติหรือไม่ นอกจากนี้จะต้องพิจารณาการเลือกและจัดเนื้อหาวิชา พร้อมด้วยประสบการณ์ประกอบการเรียนรู้ว่ามีความเหมาะสมตามเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาหรือไม่ การเรียงลำดับของเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักการแห่งทฤษฎี การเรียนรู้หรือไม่

2. การวิเคราะห์กระบวนการของการนำหลักสูตรไปใช้ รวมไปถึงการวิเคราะห์เพื่อ ประเมินผลการปฏิบัติการทั้งหมดของสถาบันการศึกษาเข้าไว้ด้วย เพื่อจะได้ทราบถึงประสิทธิภาพ และความพร้อมของสถาบันนั้น ๆ

3. การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลในการเรียนของเด็ก รวมไปถึงการติดตามผลิตผลของหลักสูตร นั้นด้วย ข้อมูลที่ได้จะช่วยให้ผู้ประเมินวิเคราะห์ประเมินได้ว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลมากน้อยเพียงไร

ลักษณะของการประเมินหลักสูตร

สงบ ลักษณะ (2542, หน้า 69-74) ได้กล่าวถึงลักษณะการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

1. ประเมินสภาพแวดล้อม เช่น ประเมินความรู้ ความเข้าใจและเจตคติผู้เกี่ยวข้องกับการ ใช้หลักสูตร ประเมินสภาพของชุมชน เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและแหล่งทรัพยากรทางวิทยาการต่าง ๆ ที่จะเอื้อต่อการใช้หลักสูตร

2. ประเมินตัวป้อน ได้แก่ การประเมินความเหมาะสมของจุดหมายและโครงสร้างของ ตัวหลักสูตร ประเมินสื่อการเรียนการสอน ประเมินความพร้อมของโรงเรียน ครู นักเรียน

3. ประเมินกระบวนการใช้หลักสูตร เป็นการรวบรวมข้อมูลสำหรับปรับปรุงการใช้หลักสูตร ในขณะที่หลักสูตรกำลังใช้อยู่ ข้อมูลที่ได้จะช่วยสะท้อนปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการใช้ หลักสูตรที่หน่วยพัฒนาหลักสูตร ควรปรับปรุงเสียก่อนที่หลักสูตรจะถูกใช้ไปในแนวทางที่ไม่พึง ประสงค์ต่อไป

4. ประเมินผลสรุปรวบยอด เป็นการประเมินผลขั้นสุดท้ายเพื่อตีราคาคุณค่าหลักสูตร เมื่อเทียบกับจุดหมายของหลักสูตร การวัดผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางความรู้ ทักษะและเจตคติ ของครูและผู้เรียนจะช่วยตัดสินใจได้ง่ายขึ้น สิ่งที่ควรคำนึงถึงคือ ข้อมูลที่ได้จากการวัดผลการ ดำเนินการใช้หลักสูตร เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้สามารถสรุปได้ว่าอะไรเป็นสาเหตุของการบรรลุหรือ ไม่บรรลุจุดหมายของหลักสูตร เพราะอาจเป็นไปได้ว่าหลักสูตรเหมาะสมแล้วแต่บกพร่องใน กระบวนการดำเนินการใช้ เลยทำให้ไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควร ผลที่ได้รับของการประเมินผลแบบนี้ อาจให้เกิดทางเลือก คือ

4.1 คงสภาพหลักสูตรแต่ปรับปรุงกระบวนการใช้

4.2 คงสภาพกระบวนการใช้แต่ลดระดับความมุ่งหวังของหลักสูตร

4.3 ปรับปรุงทั้งหลักสูตรและกระบวนการใช้

ขั้นตอนในการประเมินหลักสูตร

โชติ เพชรชื่น (2544, หน้า 6-8) ได้เสนอขั้นตอนในการประเมินหลักสูตร ดังนี้

1. ขั้นพิจารณาเป้าหมาย
 - 1.1 ระบุผู้ที่ต้องการทราบผลการประเมิน
 - 1.2 ตั้งวัตถุประสงค์ในการประเมิน
 - 1.3 อธิบายข้อมูลที่ต้องการจะได้
 - 1.4 กำหนดสถานการณ์ที่จะเก็บข้อมูล
 - 1.5 กำหนดหลักการที่ผู้ประเมินจะต้องปฏิบัติ
2. ขั้นเตรียมการ
 - 2.1 กำหนดเวลาและผู้ที่ให้ข้อมูล
 - 2.2 กำหนดเครื่องมือและเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.3 พิจารณาตัวอย่างที่จะใช้สำหรับการประเมิน
 - 2.4 เลือกหรือพัฒนาเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล
3. ขั้นปฏิบัติ ขั้นนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ
4. ขั้นวิเคราะห์
 - 4.1 กำหนดเกณฑ์การประเมินหลักสูตร
 - 4.2 พิจารณาถึงผลกระทบและผลพลอยได้ที่เกิดจากหลักสูตร
 - 4.3 พิจารณาถึงลำดับขั้นในการใช้หลักสูตรทุกชั้น
 - 4.4 พิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุและผลที่เกิดจากหลักสูตร
5. การเขียนรายงาน
 - 5.1 ตีความหมายของผลการวิเคราะห์
 - 5.2 สรุปหรือให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตร
 - 5.3 บันทึกแหล่งข้อมูลและบุคลากรที่ให้ข้อเสนอแนะ
 - 5.4 แนะนำวิธีการปฏิบัติจากข้อเสนอแนะ
 - 5.5 รายงานผลต่อผู้ต้องการทราบในข้อ 1.1

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1998, p. 192) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรว่าเป็นกระบวนการในการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แล้วเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าเดิม

โพรวัส (Provus, 1998, p. 171) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการประเมินว่า ควรเป็นกระบวนการในการพัฒนาโครงการ ทำให้โครงการมีความมั่นคงและตีราคาคุณค่าของโครงการ

เซเลอร์ อเล็กซานเดอร์และเลวิส (Saylor, Alexander & Lewis, 1998, p. 312) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรเป็นการตัดสินคุณค่าของหลักสูตร เพื่อดูว่าหลักสูตรนั้นบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ จุดมุ่งหมายเหล่านั้นมีความเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด หลักสูตรเหมาะสมกับกลุ่มนักเรียนที่ใช้หลักสูตรนี้หรือไม่ วิธีการเรียนการสอนที่เลือกใช้นั้นเป็นวิธีที่ดีที่สุดแล้วหรือไม่ การประเมินหลักสูตรยังควรรวมถึงการประเมินการบริหารหลักสูตรและการบริหารวิชาการของสถานบันการศึกษานั้นด้วย

รูปแบบการประเมินหลักสูตร

ในการประเมินหลักสูตรเป็นการดำเนินการอย่างมีระเบียบแบบแผน โดยทั่วไปมักกำหนดรูปแบบในการประเมิน โดยเลือกเอารูปแบบการประเมินรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบ เพื่อที่จะสามารถประเมินได้ครบถ้วน จุดมุ่งหมายของการประเมินเลือกใช้วิธีการประเมินที่เหมาะสม จะทำให้การประเมินหลักสูตรเป็นไปได้อย่างเที่ยงตรง (Valid) และเชื่อถือได้ (Reliable) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการประเมินหลักสูตร รูปแบบการประเมินเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการประเมินหลักสูตรหรือโครงการต่าง ๆ เพราะจะช่วยให้เห็นภาพรวมของการประเมินให้แนวทางในการกำหนดความมุ่งหมาย วิธีการในการประเมิน

นิภา แก้วศรีงาม (2544, หน้า 75-80) กล่าวว่ารูปแบบที่ใช้ในการประเมินผลหลักสูตรมีหลายรูปแบบดังนี้

1. รูปแบบที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal-Attainment Model) รูปแบบนี้จะยึด

วัตถุประสงค์เป็นหลักในการประเมิน จะพยายามกำหนดจุดมุ่งหมายและตีค่าจุดมุ่งหมายเหล่านั้นเพื่อใช้ในการพิจารณาว่าสิ่งที่ต้องการได้บรรลุจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด รูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก ได้แก่

รูปแบบการประเมินผลของไทเลอร์ (Tyler Model) เป็นรูปแบบที่ยึดวัตถุประสงค์ โดยคำนึงว่าประสบการณ์การเรียนรู้จากโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะต้องเป็นไปโดยสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ดังนั้นการประเมินผลจึงเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่าสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเพียงใด ซึ่งเป็นการประเมินในระยะสุดท้ายของหลักสูตร

ไทเลอร์ (Tyler, 1994, p. 61) ได้ให้แนวคิดในการประเมินซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบที่เก่าแก่และใช้กันอย่างกว้างขวาง เรียกว่า รูปแบบที่ยึดวัตถุประสงค์ (Goal-Base Model หรือ Objectives Model) ซึ่งจะเห็นความสอดคล้องระหว่างความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์กับผลการดำเนินโครงการ วิธีการ

ประเมินตามรูปแบบนี้จะเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ให้สามารถแสดงออกในรูปพฤติกรรมของผู้เรียน พิสูจน์ให้เห็นว่าการดำเนิน โครงการ (หลักสูตร) ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั้นมากน้อยเพียงใด

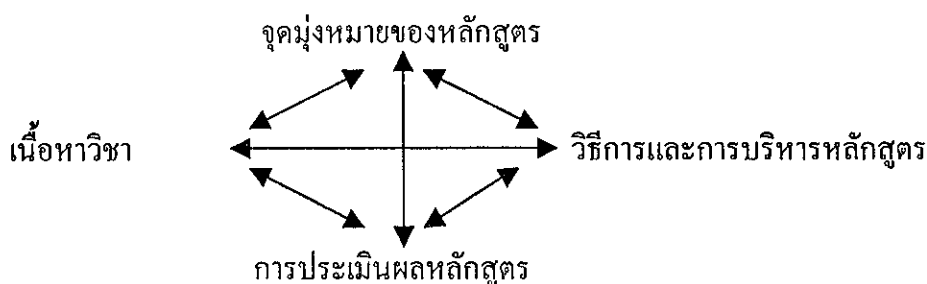
ขั้นตอนที่สำคัญในการประเมินตามแนวคิดของไทเลอร์

1. กำหนดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์อย่างกว้าง
2. จำแนกวัตถุประสงค์ออกเป็นประเภท
3. นิยามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ในรูปวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
4. กำหนดสถานการณ์ที่แสดงความสำเร็จของวัตถุประสงค์
5. พัฒนาหรือเลือกเทคนิคในการวัด
6. รวบรวมข้อมูลที่เป็นผลงานของนักเรียน
7. เปรียบเทียบข้อมูลกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้

การประเมินตามขั้นตอนที่เป็นแนวคิดของไทเลอร์นี้ เป็นกระบวนการที่เวียนได้

(Recurring) คือ ข้อมูลย้อนกลับที่ได้จากการประเมิน อาจนำไปใช้ในการสร้างหรือกำหนดวัตถุประสงค์ใหม่ได้ สิ่งที่ได้จากการประเมินครั้งก่อน ๆ อาจนำไปใช้ในการพัฒนาแผนสำหรับการประเมินคราวต่อไปได้

รูปแบบการประเมินผลของทาบา (Taba Model) ทาบาเสนอรูปแบบการประเมินผลของหลักสูตร โดยยึดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเป็นหลัก ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 5 รูปแบบการประเมินของทาบา

รูปแบบการประเมินผลของแฮมมอนด์ (Hammond Model) แฮมมอนด์เสนอโครงสร้างของการประเมินผลไว้เป็นแบบประกอบด้วย

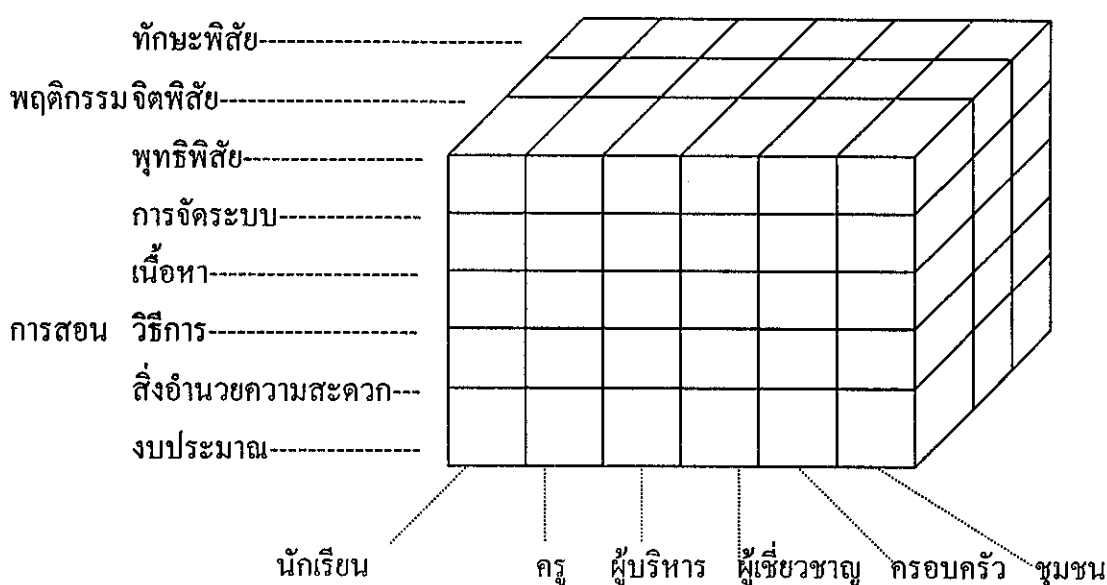
1. มิติที่ 1 ด้านการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดชั้นเรียน ตารางสอนเนื้อหาวิชา วิธีการสอน วัสดุอุปกรณ์และค่าใช้จ่าย

2. มิติที่ 2 ด้านสถาบัน ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหาร ครอบครัวยุทธศาสตร์และชุมชน
3. มิติที่ 3 ด้านพฤติกรรม ได้แก่ ความรู้ ความจำ เจตคติและทักษะ

แฮมมอนด์ (Hammond, 1997, pp. 187-170) ให้ความเห็นว่า ในอดีตที่ผ่านมาไม่ได้นำเอากระบวนการของการประเมินเป็นเกณฑ์ที่สำคัญในการปรับปรุงหลักสูตร และจากการประเมินหลักสูตรในทัศนะที่แคบคือ พิจารณาเฉพาะจากการสอบวัดผลสัมฤทธิ์และสถิติปัญหา ครูและผู้บริหารมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจไม่เพียงพอ แฮมมอนด์จึงเสนอโครงสร้างและรูปแบบของการประเมินนวัตกรรม (Innovation) ที่เป็นระบบ เพื่อให้เข้าใจแนวความคิดของแฮมมอนด์ได้ดียิ่งขึ้นจึงจะกล่าวตามลำดับหัวข้อดังนี้ โครงสร้างสำหรับการประเมิน และรูปแบบของกระบวนการในการประเมิน

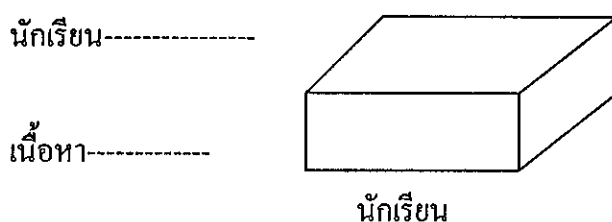
1. โครงสร้างสำหรับการประเมิน

โครงสร้างสำหรับการประเมิน ประกอบด้วยมิติ (Dimension) 3 มิติได้แก่ มิติด้านการสอน (Instructional Dimension) ด้านสถาบัน (Institutional Dimension) และด้านพฤติกรรม (Behavioral Dimension) แต่ละด้านประกอบไปด้วยตัวแปรหลายตัว ดังแสดงไว้ในภาพที่ 5 ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของหลักสูตร พิจารณาได้จากปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างตัวแปรในมิติทั้ง 3

ภาพที่ 6 โครงสร้างสำหรับการประเมินตามแนวคิดของแฮมมอนด์

แต่ละบล็อก หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแต่ละมิติ ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบ (Factor) ที่จะพิจารณาในการประเมิน ทั้งหมด 90 องค์ประกอบ แนวความคิดเดิมเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรซึ่งเป็นแนวคิดที่แคบมาก ได้แก่ การพิจารณาองค์ประกอบด้านพุทธิพิสัย ที่เกี่ยวกับเนื้อหาโดยวัดจากนักเรียน นั่นคือ พิจารณาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในวิชาที่เรียนนั่นเอง ดังแสดงองค์ประกอบดังกล่าวไว้ในภาพที่ 7

ภาพที่ 7 องค์ประกอบด้านพุทธิพิสัยที่วัดเกี่ยวกับเนื้อหาโดยวัดจากนักเรียน

อย่างไรก็ตามในการประเมินหลักสูตรไม่ว่าจะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ให้ครบทั้ง 90 องค์ประกอบ การพิจารณาองค์ประกอบใดบ้างขึ้นอยู่กับว่าจะประเมินหลักสูตรในความหมายที่กว้างหรือแคบ เป็นหลักสูตรระดับชาติ ระดับชั้นเรียน หรือระดับรายวิชา นั่นคือขึ้นอยู่กับธรรมชาติของหลักสูตรที่จะประเมินนั้น

แฮมมอนต์ ได้เสนอรูปแบบของกระบวนการประเมินนวัตกรรมในโรงเรียน โดยใช้ตัวอย่างนวัตกรรม การสอนเป็นคณะ (Team Teaching) ต้องการประเมินว่า การสอนเป็นคณะแทนการสอนแบบเดิมที่ให้ครูคนเดียวสอนทุกวิชา ตามตารางสอนที่จัดไว้ตายตัวจะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ แฮมมอนต์แบ่งกระบวนการประเมินออกเป็น 5 ขั้นตอนจะตรงกับแต่ละประเภทของตัวแปร

ขั้นที่ 1 เป็นขั้นกำหนดว่า จะประเมินอะไร จะประเมินหลักสูตรระดับกว้าง เช่น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นที่ใช้ในโรงเรียนนั้น หรือในระดับแคบ เช่น หลักสูตรวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แฮมมอนต์เสนอแนะว่า กรณีที่โรงเรียนยังขาดผู้เชี่ยวชาญการประเมินไม่ควรจะประเมินในระดับกว้าง ในตัวอย่างนี้สิ่งที่จะต้องประเมินคือ การสอนเป็นคณะ (Team Teaching) ซึ่งเป็นนวัตกรรมอย่างหนึ่ง แต่จะเริ่มประเมินการสอนแบบเดิมเสียก่อน เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลงนั่นคือได้ข้อมูลที่เป็นพื้นฐานสำหรับการนำนวัตกรรมซึ่งในตัวอย่างนี้ได้แก่ การสอนเป็นคณะมาใช้